

IZBORI I REFERENDUMI

USTAV REPUBLIKE HRVATSKE

Članak 1.

- *Republika Hrvatska jedinstvena je i nedjeljiva demokratska i socijalna država.*
- *U Republici Hrvatskoj vlast proizlazi iz naroda i pripada narodu kao zajednici slobodnih i ravnopravnih državljana.*
- *Narod ostvaruje vlast izborom svojih predstavnika i neposrednim odlučivanjem.*

Biračko pravo je opće, izravno, jednako, tajno i slobodno

IZBORI

- Proces oblikovanja političke volje koja se temelji na mogućnosti birača da se odluče za jednu od više ponuđenih političkih opcija i njihovih nositelja, te na slobodi njihova izbora među tim opcijama koja nije ograničena pravnim ili samovoljnim propisima.

Izvor: Hina /FAH

Vrste izbora u Hrvatskoj:

- izbori za zastupnike u Hrvatski sabor – parlamentarni (mandat 4 godine)
- izbori za predsjednika Republike Hrvatske (mandat 5 godina)
- izbori za članove predstavničkih tijela i izvršnu vlast na lokalnoj i regionalnoj razini – „lokalni izbori”:
 - izbori za općinska/gradska vijeća (lokalna razina, predstavničko tijelo, mandat 4 godine),
 - izbori za općinskog načelnika/gradonačelnika i njihove zamjenike (lokalna razina, izvršna vlast, 4 godine),
 - izbori za županijske skupštine i Gradsku skupštinu Grada Zagreba (regionalna razina, predstavničko tijelo, mandat 4 godine),
 - izbori za župane i gradonačelnika Grada Zagreba (regionalna razina, izvršna vlast, mandat 4 godine),
 - izbori za vijeća mjesnih odbora/gradskih četvrti/kotareva u općinama i gradovima (najniža razina lokalne samouprave, predstavničko tijelo, mandat 4 godine)
 - izbori za vijeća mjesnih odbora/gradskih četvrti/kotareva u općinama i gradovima (najniža razina lokalne samouprave, predstavničko tijelo, mandat 4 godine)

Vrste izbora u Hrvatskoj:

- izbori za zastupnike u Europski parlament (predstavničko tijelo, 11 zastupnika iz Hrvatske, mandat 5 godina do 2019.)
- izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina na razinama općina, gradova i županija sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina

Tko ima biračko pravo - pravo birati i biti biran?

- Svi punoljetni hrvatski državljani bez obzira imaju li prebivalište u Hrvatskoj ili izvan Hrvatske uz izuzetke.
- Na lokalnim izborima biračko pravo imaju samo državljani s prebivalištem u Hrvatskoj, a državljani iz drugih država EU-a koji imaju prebivalište ili privremeni boravak imaju biračko pravo samo za predstavnička tijela. Državljanima iz drugih država EU-a s prebivalištem ili privremenim boravkom u Hrvatskoj mogu birati i biti birani kao zastupnici iz Hrvatske.
- Birači moraju biti upisani u [Registar birača](#), a za svake izbore se izrađuje popis birača s upisanim biračima za te izbore.
- Svi punoljetni državljani automatski se upisuju u Registar birača.

Tko organizira i provodi izbore?

- Tijela za provedbu izbora su stalno Državno izborno povjerenstvo (DIP) te tijela koja se formiraju nakon raspisivanja pojedinih izbora: izborna povjerenstva izbornih jedinica (IPIJ), županijska izborna povjerenstva (ŽIP), gradska i općinska izborna povjerenstva (GIP/OIP) i birački odbori.

Koja je uloga promatrača?

- Promatrači mogu biti promatrači političkih stranaka, promatrači neovisnih lista, promatrači nevladinih udruga registriranih u RH i promatrači međunarodnih organizacija.
- Prisutnost promatrača na biračkom mjestu, poznavanje izbornih pravila i procesa mogu pomoći sprječavanju i/ili otkrivanju kršenja izbornog zakona i pravila (neregularnosti i manipulacija). Prisutnost educiranih promatrača pojačava povjerenje građana u izborni proces i u demokratske institucije.

Parlamentarni izbori

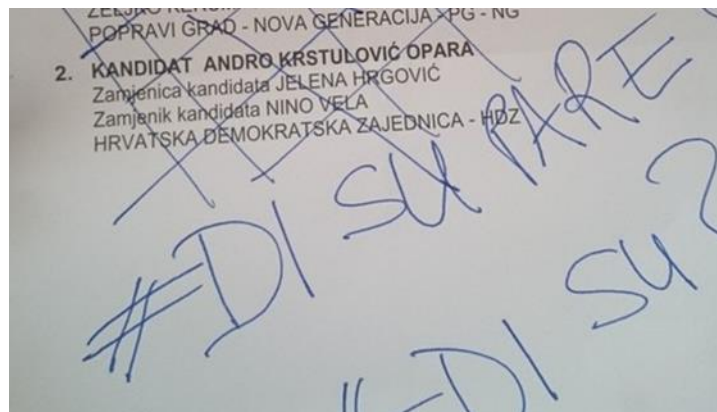
- U Hrvatskoj se bira po 14 zastupnika u 10 izbornih jedinica + izborna jedinica za manjine (8 mandata) + 3 fiksna mandata u dijaspori = 151 zastupnik
- Svaki kandidat/kinja ili stranka imaju pravo na broj mandata (mjesti) razmjerni broju dobivenih glasova. Preračunavanje glasova u mandate odvija se po D'Hondtovoju metodi. Zastupnici se u I.-XI. izbornoj jedinici biraju proporcionalno i sukladno preferencijskom glasanju.
- Birači mogu glasati samo za jednu listu kandidata i mogu označiti jednog kandidata koji ima prednost pred ostalim kandidatima na listi za koju je glasao (preferirani glas).
- U XII. izbornoj jedinici (manjine) izabran je onaj kandidat koji dobije najveći broj glasova. Ako dva ili više kandidata imaju isti (najveći) broj glasova, izbori se ponavljaju.
- Kandidate predlažu političke stranke koje sastavljaju liste s imenima kandidata i birači koji sastavljaju listu grupe birača s imenima kandidata, a uvjet za kandidiranje liste grupe birača jest prikupljanje 500 potpisa birača iz te izborne jedinice.

Predsjednički izbori

- Kao i na lokalnim izborima, kandidat mora osvojiti više od 50% glasova birača kako bi osvojio mandat. Ukoliko nitko ne osvoji preko 50% glasova, održava se drugi krug izbora u koji ulaze dva kandidata s najvećim brojem glasova iz prvog kruga, a pobjednik je kandidat s većim brojem osvojenih glasova.
- Izbori se održavaju u Hrvatskoj i na biračkim mjestima u dijaspori.

Lokalni izbori

- Općinsko/gradsko vijeće i županijska skupština - svaka kandidacijska lista ima pravo na broj mandata (mjesto) razmjern broj dobivenih glasova.
- Kandidat za općinskog načelnika/gradonačelnika i župana mora osvojiti više od 50% glasova birača kako bi osvojio mandat.
- Ukoliko nitko ne osvoji preko 50% glasova, održava se drugi krug izbora u koji ulaze dva kandidata s najvećim brojem glasova iz prvog kruga, a pobjednik je kandidat s većim brojem osvojenih glasova.

Izbori za Europski parlament (EP)

- Drugo najveće demokratsko glasanje na svijetu.
- Biramo 11 zastupnika u EP-u, cijela zemlja, uključujući i dijasporu, čini jednu izbornu jedinicu uz izborni prag od 5%.
- Velika moć birača – preferencijalno glasanje.
- Barem svaki drugi zakon u Saboru dolazi iz EU-a.
- Neposredno utječemo i na izbor predsjednika Europske komisije (EK) kao izvršnog tijela EU.
- Izborni pobjednici određuju pravac politika EU sljedećih pet godina.
- Jedino izravno izabrano tijelo EU od strane građana.
- EP zajedno s Vijećem ministara čini zakonodavnu vlast EU.
- EP vrši demokratski nadzor nad europskim institucijama, potvrđuje predsjednika EK, s Vijećem ministara ima kontrolu nad proračunom EU i u konačnici ga potvrđuje ili odbacuje.

Manjinski izbori

- izbori za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina na razinama općina, gradova i županija sukladno Ustavnom zakonu o pravima nacionalnih manjina.
- U onim općinama, gradovima i županijama na čijem području pripadnici pojedine nacionalne manjine sudjeluju s najmanje 1,5% u ukupnom stanovništvu, ili u općinama i gradovima na čijem području živi više od 200 pripadnika pojedine nacionalne manjine te u županijama na čijem području živi više od 500 pripadnika nacionalne manjine, pripadnici tih nacionalnih manjina mogu izabrati svoje vijeće nacionalne manjine.
- Predstavnik nacionalne manjine bira se kad u pojedinoj općini, gradu i županiji nisu ostvareni navedeni uvjeti za formiranje vijeća, ali je broj pripadnika pojedine nacionalne manjine veći od 100.

Mjesni odbori

- Izbori za vijeća mjesnih odbora/gradskih četvrti/kotareva u općinama i gradovima (najniža razina lokalne samouprave, predstavničko tijelo, mandat 4 godine)
- Oblik sudjelovanja građana u odlučivanju o lokalnim poslovima od neposrednog i svakodnevnog utjecaja na život i rad građana. Mjesna samouprava može utjecati na uređenje naselja, pitanja stanovanja, zdravstva, predškolskog odgoja, a može utjecati i na radno vrijeme javnih službi i ugostiteljskih objekata, regulaciju prometa i dr.
- Osnivaju se statutom općine, odnosno grada.
- Inicijativu i prijedlog za osnivanje mogu dati građani, njihova udruženja te druga tijela određena statutom grada ili općine.
- Postupak davanja inicijative i prijedloga uređuje se statutom grada ili općine (npr. izjašnjavanje građana u određenom postotku ili broju, i sl.).

REFERENDUMI

- Neposredno odlučivanje, oblik izravne demokracije kojim građani neposredno odlučuju o nekom političkom ili društvenom pitanju ili izravno legitimiraju odluku vlasti o tome pitanju.

Referendumi u Hrvatskoj:

- državni, lokalni i savjetodavni referendumi
- opoziv općinskih načelnika/gradonačelnika/župana (poseban institut)

Državni referendumi

- Hrvatski sabor može raspisati referendum o prijedlogu za promjenu Ustava, o prijedlogu zakona ili o drugom pitanju iz svog djelokruga.
- Predsjednik Republike može na prijedlog Vlade i uz supotpis predsjednika Vlade raspisati referendum o prijedlogu promjene Ustava ili o drugom pitanju za koje drži da je važno za neovisnost, jedinstvenost i opstojnost Republike Hrvatske.
- Državni referendum na inicijativu građana:
 - 10% potpisa (cca. 370 000) – rok 15 dana, nema kvoruma izlaznosti
 - Promjena Ustava 2010 – ukidanje kvoruma izlaznosti više od 50% (referendum o ulasku u EU)

Referendumi

Lokalni:

- raspisuje ga predstavničko tijelo i na prijedlog građana:
- rok za prikupljanje 20% potpisa birača iz općine/grada/županije je 15 dana
- postoji kvorum od više od 50% izlaznosti za valjanost referenduma!
- Odluka vrijedi godinu dana!
- Opoziv načelnika/gradonačelnika/župana – 20% potpisa u roku od 15 dana, ali je potrebno da 1/3 ukupnih birača bude ZA opoziv.

Savjetodavni:

- nije potreban kvorum izlaznosti više od 50%.
- Na savjetodavnom referendumu se odlučuje većinom glasova birača koji su izašli na glasanje, a raspisuje ga predstavničko tijelo.

Riješite kviz i provjerite znanje i razumijevanje!

<https://edu.gong.hr/kviz-izbori/>

Hvala na interesu i uloženom vremenu!

www.gong.hr

GONG je Centar znanja u području građanskog aktivizma i izgradnje demokratskih institucija društva u okviru Razvojne suradnje s Nacionalnom zakladom za razvoj civilnog društva.

